

BRONISŁAW GANCARZ

Wydział Weterynaryjny W.S.R. we Wrocławiu

Wydział Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, który następnie jako Wydział Weterynaryjny wszedł w skład Wyższej Szkoły Rolniczej rozpoczął swoją działalność w 1945 r. Profesorowie, jak również duża część pierwszych asystentów Wydziału w chwili jego założenia w stołecy Dolnego Śląska tworzyła przedtem kadre naukowe dawnej Lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej. Tam też należało szukać początków działalności naukowej Wydziału. Nic więc dziwnego, że pierwsze poważniejsze prace naukowe, dysertacje doktorskie na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu są właściwie tylko zakończeniem tego, co na starej Uczelni we Lwowie było już prawie całkowicie wykonane. Pierwsze lata wrocławskie nie sprzyjały jednak działalności naukowej Wydziału. Zbyt duża jak na możliwości lokalowe ilość studentów zmusza samodzielnych i pomocniczych pracowników nauki do poświęcania się prawie wyłącznie dydaktyce. Przyczynia się do tego wybitnie dotkliwy brak odpowiedniej aparatury do badań naukowych i pomieszczeń na pracownię. Ten pierwszy okres Wydziału, w którym asystenci rozpoczęli swą pracę nawet od wywożenia gruzów, robót drogowych itp. przedstawił już profesor dr A. Zakrzewski na łamach „Medycyny Weterynaryjnej“ (1954 r.).

W gorszym położeniu od teoretycznych znalazły się katedry kliniczne, gdyż bardzo ważne dla nich warsztaty pracy — kliniki dla zwierząt są więcej niż prymitywne. Potrzeba zmiany takiego stanu na lepsze stawała się coraz więcej palącą. Dziś zapowiedź rychłej poprawy warunków pracy w katedrach klinicznych jest bardzo realna. Budujące się dwie kliniki zostaną oddane już do połowy 1960 r. do użytku, a dwie następne posiadające gotowe plany w najbliższej przyszłości zaczną się wznosić.

Życie naukowe Wydziału

Już w 1945 r. wychodzą z Wydziału prace, które ogłaszane są na łamach jedynego wówczas czasopisma weterynaryjnego „Medycyna Weterynaryjna“. Zbytne rozpraszanie się w tematyce zmusiło ministerstwo do zalecenia planowania badań naukowych i ujmowania ich zespołowo z uwzględnieniem udziału różnych katedr. Utworzone na Wydziale 2 zespoły Katedr miały m.in. usprawnić to planowanie. Zespoły te jednak nie utrzymały się, a jedno z ich zadań być trybuną dla przedstawiania prac naukowych przejął Oddział Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Niektóre Katedry Wydziału opracowują zagadnienia wskazane za ważniejsze przez Komitet Weterynaryjny V Wydziału P.A.N. Przez

Komitet Weterynaryjny P.A.N. odbywa się również jedyne międzywydziałowe planowanie ważniejszych prac naukowych.

Obiektywnie można, na podstawie suchej statystyki stwierdzić, że duża ilość nieraz bardzo wartościowych prac naukowych powstawała na Wydziale w związku z przygotowaniem przewodów doktorskich. Możliwość uzyskania stopnia doktora medycyny weterynaryjnej pobudzała także do pracy naukowej różnych zdolniejszych lekarzy weterynaryjnych praktyków i pozwalała przez to silniej oddziaływać Wydziałowi na teren.

W okresie pierwszego dziesięciolecia w Wydziale Weterynaryjnym (Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu) W.S.R. we Wrocławiu wydano łącznie asystentom i lekarzom wet. z terenu 77 dyplomów doktorskich i przeprowadzono 5 habilitacji na docentów. Obecnie w każdej Katedrze prowadzą pomocniczy pracownicy naukowcy (niektóre daleko zaawansowane, a nawet już ukończone) prace w celu uzyskania stopnia doktora.

Przez długi czas zasadniczym czasopiśmem, w którym ogłaszano prace naukowe Wydziału była „Medycyna Weterynaryjna“. W późniejszym okresie w znacznie mniejszym zakresie czyniono to również w Wojskowym Przeglądzie Weterynaryjnym. Produkcja naukowa jednak Wydziału była tak duża, że musiano szukać także innych możliwości ogłaszania prac. Dzięki staraniom Wydziału popartym przez inne Wydziały Wyższej Szkoły Rolniczej, od 1953 r. są wydawane przez Uczelnię zeszyty Naukowe W.S.R. we Wrocławiu z oddzielnymi zeszytami „Weterynaria“, gdzie zamieszczana jest duża część dorobku naukowego poszczególnych autorów.

Tematyka prac naukowych poszczególnych Katedr

Katedra Anatomii Porównawczej Zwierząt Domowych (Kierownik prof. dr Antoni Bant).

Już od 1946 r. prowadzone są prace nad dwoma zagadnieniami: 1) nad morfologią i rozwojem układu krwionośnego zwierząt domowych i 2) nad morfologią i rozwojem mózgowia i rdzenia kręgowego oraz nerwów mózgowo-rdzeniowych zwierząt domowych. W związku z tym (zagadnienie 1) ogłoszono dwie prace.

Osobny dział stanowią prace związane ze zbliżającymi się uroczystościami Tysiąclecia Istnienia Państwa Polskiego. Dotyczą one znalezisk kostnych zwierząt udomowionych i łownych uzyskanych z wykopalisk na zachodnich ziemiach Polski. Problem ten podjęto w r. 1949. W tej dziedzinie istnieje ścisła współpraca

z różnymi komórkami naukowymi Instytutu Historii Kultury Materialnej P.A.N. Jakkolwiek prace jeszcze nie są zakończone, ale wyniki już 7 ogłoszonych pozwalają jasno sobie przedstawić stan hodowli zwierząt, łowiectwa i konsumpcji mięsa w okresie prehistorycznym i we wczesnym średniowieczu, na terenie obecnych ziem zachodnich Polski. Wspomniane znaleziska kostne, pochodzące z Opola, Wrocławia, Nosolic pow. Głogów, Milicza, Międzyrzecza, Kruszewicy i innych miejscowości wykazują, że ludność na tych terenach w okresie prehistorycznym i wczesnego średniowiecza zajmowała się hodowlą bydła, trzody chlewnej, owiec i koni. W znaleziskach kostnych przede wszystkim spotyka się szczątki kości zwierząt domowych, a stosunkowo mało zwierząt łownych. Stwierdzono również istnienie ras zwierząt domowych, co wskazywałoby na pewne postępy w hodowli owych okresów. Dla historyków i prehistoryków wyniki prac zespołu naukowego Katedry Anatomii są cenną pozycją informującą o życiu ludności naszych ziem w dawnych epokach. Jest to tym cenniejsze, że istnieją inne poglądy nie polskich autorów na tę sprawę, którzy przypisują ludności naszych ziem znacznie niższy stopień kulturalny niż to wynika z obecnych badań wykopalisk.

W związku z napływaniem ciekawego materiału do Katedry ogłoszono 3 prace z zakresu morfologii, nie mieszczące się we wspomnianych już trzech problemach naukowych. Brak odpowiednich polskich podręczników anatomii zwierząt zmusił pracowników Katedry do napisania skryptów i podręczników z tej dziedziny (4 pozycje biblj.).

Spośród pomocniczych sił naukowych Katedry w okresie od 1945—1959 habilitował się na docenta 1 pracownik, 3 uzyskało stopnie doktora medycyny wet. a 1 habilitacja jest w toku.

Katedra Anatomii Patologicznej (Kierownik prof. dr *Aleksander Zakrzewski*).

Nielatwy i niesprzyjający pracy naukowej start miała Katedra po przejęciu swych pomieszczeń w obecnym gmachu Wydziału Rolnego. W 1950 r. dopiero następuje przeniesienie pracowników naukowych Katedry do nowego gmachu Wydziału Weterynaryjnego.

Pierwsze prace naukowe wykonano na materiale zebrany jeszcze w okresie przedwojennym na Uczelni Lwowskiej. W miarę jednak napływania przypadków sekcyjnych i zdobywania aparatury przystąpiono do planowania pracy naukowej. Problematyka naukowa dotyczy: 1. morfologii makro i mikroskopowej, dyzenterii świń (1 publikacja), 2. moniliazji zwierząt domowych tak samorzutnej jak eksperymentalnej (7 publikacji), 3. kazuistyki samoistnych nowotworów na podstawie materiału sekcyjnego Katedry (12 publikacji). 4. morfologii zatruć ali-

mentarnych i chemicznych w przypadkach samoistnych i eksperymentalnych (8 publikacji). Oprócz tego Kierownik Katedry wydał 2 skrypty dla studentów.

Katedra Chemii Fizjologicznej. (Kierownik: zast. prof. dr *Franciszek Wandokanty*).

Pracownicy Katedry ogłosili łącznie 53 prace naukowe oraz wydali 3 skrypty z zakresu chemii fizjologicznej i dietetyki. Zasadniczy kierunek badań dotyczy nowotworów złośliwych. Chodzi tu głównie o wyosobnienie ciał czynnych z huby brzozonej hamujących rozwój nowotworów. Dwa następne kierunki prac naukowych to zagadnienie wyprysków i wstrząsów.

Katedra Chirurgii (Kierownik prof. dr *Kazimierz Szczudłowski*).

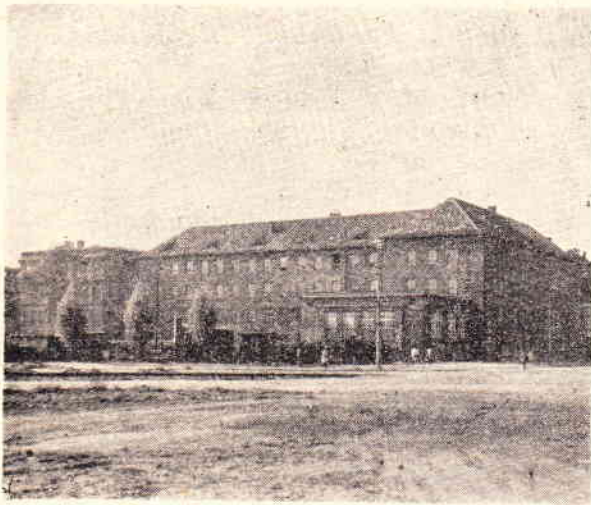
Publikowany dorobek Katedry od 1945 do 1959 r. obejmuje 56 pozycji. Wchodzi w to również skrypty i podręczniki. Tematyka prac dotyczy różnych zagadnień, jak 1) leczenie tkankowe, 2) schorzenia narządu ruchu u zwierząt, głównie traumatologii i gojenia urazów oraz schorzeń reumatycznych.

Odnosnie zagadnienia pierwszego prowadzono próby przystosowania metody Filatowa w leczeniu zwierząt. Uzyskano własny sposób sporządzania zawieszin tkankowych, które okazały się najpraktyczniejszą formą leczenia tkankowego. Praca w zakresie drugiego zagadnienia polega na określeniu porównawczym za pomocą badań rentgenologicznych zmian ścięgowokostnych kończyn konia ze zmianami sekcyjnymi. Prowadzi się doszypkowe zestawienie złamań gwoździem Küntschera. Bada się przydatność tej metody w praktyce weterynaryjnej oraz wpływ metalowych ciał obcych na procesy odnowy złamanej kości (obserwacje 5-letnie). Wyprodukowano własnymi siłami film naukowo dydaktyczny dotyczący różnych kulawizn konia i sposobów ich badania.

Katedra Chorób Wewnętrznych (Kierownik doc. dr *Bronisław Gancarz*).

Pierwsze badania opierają się głównie na wykorzystaniu przypadków klinicznych. Dotyczą one przede wszystkim leptospirozy ze szczególnym uwzględnieniem leptospirozy psów. Owcześnie Kierownik Katedry Chorób Wewnętrznych prof. dr *Zygmunt Markowski* uzyskał ze Szwajcarii po raz pierwszy w Polsce 8 podstawowych szczepów leptospir, które przekazane zostały później przez piszącego te słowa kierownikowi Oddz. Bakteriologii w P.Z.H. we Wrocławiu dr *J. Zwierzowi*. Posiadanie tych szczepów umożliwiło w ogóle badania nad leptospirozą w Polsce. Z zakresu leptospirozy opublikowano 4 prace.

Drugim podjętym zagadnieniem była niedokrwistość zakaźna koni. Zupełnie nowym tematem w Polsce było opracowanie zachowania się bilirubiny w surowicy krwi oraz układu krzepnięcia krwi w przebiegu niedokrwistości zakaźnej koni. Do prac tych, które przede wszystkim opierały się na materiale pochodzącym z pewnych państwowych ośrodków hodowli koni włączyła się Katedra Epizootiologii. Inny problem rozpracowywany metodami hematologicznymi to niedokrwistość prosiąt. Uzyskano dokładne dane o rozwoju tego schorzenia w naszych warunkach i możliwości leczenia. Dalsze badania są nadal w toku. Problem patogenezy autointoksykacji alimentarnych w przebiegu

Fot. 3. Gmach teorii

schorzeń morzyskowych koni w świetle badań biochemicznych krwi łącznie z zachowaniem się elektrolitów jest opracowywany przez cały zespół naukowy Katedry. W ramach problemu intoksykacji alimentarnych przeprowadzono prace nad przydatnością nostrzyka (*Melilotus sp.*) w żywieniu bydła (badano przy tym układ krzepnięcia u doświadczalnych krów).

Poza tym wykorzystano cały szereg przynadków z kazuistyki kliniki. Kierunek zasadniczy Katedry to badania hematologiczne i biochemiczne.

Spośród pracowników Katedry 8 uzyskało stopnie doktora medycyny weterynaryjnej, a 2 docenta. Obecnie 4 przewody doktorskie są w toku. Ogłoszono łącznie 68 prac.

Katedra Epizootiologii (Kierownik: doc. dr *Tadeusz Sobiech*).

Zasadniczym problemem, który podjął zespół pracowników naukowych Katedry jest gruźlica, w szczególności metody alergicznego i sérologicznego rozpoznawania tego schorzenia. W związku z tym wykazano wpływ śródskórnie wprowadzanej tuberkuliny na leukogram u bydła. Opracowano przy zastosowaniu patergometrii (po raz pierwszy w weterynarii w Pol-

sce) wartość rozcieńczonych tuberkulin w odczynie śródskórnym u bydła, trzody chlewnej oraz kur. Bada się przydatność odczynu hemaglutynacji w gruźlicy bydła i trzody chlewnej. Stosuje się również odczyn hemolityczny przy rozpoznawaniu gruźlicy bydła. Łącznie ogłoszono 13 prac dotyczących problemu gruźlicy.

Problemem podjętym przed obecnym zasadniczym kierunkiem katedry była niedokrwistość zakaźna koni, zwłaszcza sprawa diagnostyki hematologicznej oraz używania prób biologicznych. Również zagadnienie leptospiroz weszło w krąg zainteresowań pracowników Katedry. Wspólnie z Zakładem Badań nad Leptospirozą I. W. określano wrażliwość różnych szczepów leptospir *in vitro* i na zakażonych zwierzętach na antybiotyki. Po raz pierwszy w Polsce wykazano spontaniczną leptospirozę u świń. Listerioza jest nowym problemem który wszedł ostatnio na warsztat pracy Katedry.

Nie pomijana jest również kazuistyka Kliniki Chorób Zakaźnych.

Zakład Chorób Ryb wchodzący w skład Katedry Epizootiologii zajmuje się zagadnieniem chorób pasożytniczych ryb oraz niektórymi sprawami ichtiopatologii (ogłoszonych 14 prac).

Pracownia Chorób Pszczoł podjęła zagadnienie zwalczania zgnilca i nozematozy sulfamidami i antybiotykami oraz wpływ mleczka pszczelego na organizm niektórych zwierząt (ilość prac 5).

Pracownia Chorób Zwierząt Futerkowych opublikowała prace z zakresu wścieklizny, choroby Aujeszky'ego i świerzbu lisów.

Ogólny dorobek Katedry 74 prac i artykułów oryginalnych i 50 naukowo-popularnych.

Katedra Farmakologii (Kierownik doc. dr *Adam Szwabowicz*).

Zasadniczy kierunek prac to problematyka toksykologiczna. Prowadzone są badania nad zastosowaniem w weterynarii pierwiastków radioaktywnych oraz fitoterapii. Opublikowano 82 prace (w tym 3 doktorskie).

Katedra Fizjologii (Kierownik doc. dr *Grzegorz Załucki*).

Do 1953 r. wykłady dla studentów Wydziału Weterynarii prowadził prof. dr *Andrzej Klisiecki* na Wydziale Lekarskim A. M. Jako oddzielna placówka istnieje Katedra Fizjologii Wdż. Wet. WSR od 1953/54 r. Po okresie organizacji obecnie prowadzone są w Katedrze prace eksperymentalne. Dotyczą one głównie nerwowej regulacji czynności krążenia i fizjologii receptorów. Przez tzw. przetokę worka osierdziowego śledzi się zmiany pojemności komór serca i bada jego odruchy. Tematy prac to: „Onkometria serca psa przy użyciu kaniul z plexiglas'u“, „Pomiar ciśnienia tętniczego u kura domowego“, „Zaburzenia w krążeniu krwi po przecięciu rdzenia kręgowego“, „Badanie receptorów mięśnia sercowego“. Nakręcono film naukowo-dydaktyczny pt. „Przetoka worka osierdziowego“.

Katedra Fizjopatologii (Kierownik zast. prof. dr *Władysław Barnecki*).

Do 1953 r. zajęcia dla studentów Wydz. Wet. prowadził prof. dr *Hugo Kowarzyk* w Akademii Medycznej we Wrocławiu. Zasadniczy kierunek prac dotyczy zagadnienia krzepnięcia krwi i badania szpiku kostnego. Ogłoszono 5 prac naukowych.

Katedra Higieny Produktów Zwierzęcych (Kierownik Katedry: doc. dr *Lesław Ogielski*).

Tematyka prac zespołu naukowego Katedry skupia się w około 2 problemów: 1) konserwacja środków spożywczych z punktu widzenia higienicznego, 2) zapobieganie schorzeniom i zatruciom pokarmowym. W ramach 1 problemu rozpracowuje się wpływ wykrwawienia na trwałość uzyskanych produktów oraz wpływ krwi na pośmiertne przemiany chemiczne w mięsie. Dużo uwagi również poświęcono zastosowaniu antybiotyków w konserwacji mięsa. Tematy 2 problemu dotyczą przyczyn i mechanizmu zatruc spowodowanych przez pałeczki z grupy *Salmonella* oraz znaczenia larw much przy rozprzestrzenianiu salmoneli. Od 1946 r. wykonano i opublikowano przez pracowników Katedry łącznie 38 prac eksperymentalnych i 19 publikacji, wydano 1 podręcznik i 1 skrypt. W fazie końcowej znajdują się 4 przewody doktorskie.

Zakład Histologii i Embriologii (Kierownik: zast. prof. dr *Jan Zarzycki*).

Problematyka naukowa Zakładu obejmuje następujące zagadnienia: 1. Morfologia i morfogeneza gruczołów zwierząt kręgowych i bezkręgowych, 2. Histofizjologia układu pokarmowego ze szczególnym uwzględnieniem badań histochemicznych, 3. Morfologia komórek nerwowych narządów rozrodczych. Ogłoszono 2 prace naukowe i przygotowano do druku 3.

Katedra Mikrobiologii (Kierownik prof. dr *Adam Skurski*).

Katedra współpracuje z Instytutem Immunologii P.A.N. Zasadnicze kierunki badań: 1. Odporność komórkowa naturalna i swoista w zależności od czynnika chorobotwórczego i jego

budowy antygenowej. Pracuje się również nad budową przeciwciał w systemie odporności komórkowej oraz nad fagocytozą prątków gruźlicy i BCG, pałeczek *Brucella* i grzybów chorobotwórczych. Inne prace dotyczą zagadnienia mechanizmu odporności serologicznej (aglutynacja i hemaglutynacja) oraz listeriozy i brucellozy. Ogłoszono łącznie drukiem 38 prac naukowych i 1 skrypt.

Katedra Parazytologii i Chorób Inwazyjnych (Do 1959 r. Kierownik prof. dr *Gustaw Poluszyński*, obecnie p.o. kier. dr *Stanisław Patyk*).

Zasadniczy długofalowy plan badań zespołu naukowego Katedry ma na celu wykonanie zdjęcia (mapy) parazytologicznego ziem zachodnich. Od 1952 r. prowadzona jest praca faunistyczno-parazytologiczna ptaków wodnych i błotnych (wyprawy badawcze na jezioro Charzykowy, Sominy, Kruszyn). Drugi problem znajdujący się na warsztacie Katedry dotyczy paszy jako źródła inwazji. Poza tym prowadzone są badania nad zagadnieniem cykli rozwojowych niektórych pasożytów, zjawisk biochemicznych zachodzących w układzie pasożyty-żywciciel oraz stosunków w parazytocozozie. Ogłoszono łącznie 48 prac.

Katedra Położnictwa (Kierownik: prof. dr *Alfred Senze*).

Problematyka naukowa obejmuje fizjologię i patologię rozrodu u samic i samców zwierząt domowych oraz fizjopatologię gruczołu mlekowego. Do chwili obecnej ogłoszono drukiem 75 publikacji oraz przygotowano 3 przewody doktorskie. Wykonano film naukowo-dydaktyczny pt. Fizjologiczny poród.

Do chwili utworzenia Wydziału Zootechnicznego w skład Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu wchodziły jeszcze 4 katedry: Hodowli Ogólnej — Kierownik prof. dr *Olbrycht*, Hodowli Szczegółowej Zwierząt — Kierownik prof. dr *T. Konopiński*, Paszoznawstwa — Kierownik Prof. dr *B. Janowski*, i Zwierząt Futerkowych — Kierownik prof. dr *M. Cena*. Katedry te stały się zasadniczą podstawą rozwoju Wydziału Zootechnicznego W.S.R we Wrocławiu.

MIECZYŚLAW CENA

Wrocław

Katedry Zoohigieny w Polsce

Rozwój działalności naukowej i problematyka katedr zoohigieny w Polsce

Postępujący rozwój cywilizacyjny we wszystkich krajach stwarza i będzie stwarzał warunki coraz to bardziej odmienne od naturalnych i tylko zabiegi higieniczne mogą ochronić zdrowie populacji zwierzęcych, od których wymaga się przy tym coraz większej produkcji.

Szczególnie skomplikowane są stosunki ekologiczne zwierząt gospodarskich w Polsce, gdzie przyczyną poważnego nie zrównoważenia produkcji rolniczej jest pewien niedorozwój wytwórczości zwierzęcej.

Niedomagania produkcji zwierzęcej są spowodowane nie tyle słabą jakością zwierząt ile niedostatecznymi warunkami środowiskowymi, w których nie mogą one rozwinąć możliwej